

Motion till riksdagen 2018/19:1179

av Joakim Järrebring m.fl. (S)

Utbildningssatsning i väst

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om matchningsproblematiken och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om lärcentrum och vikten av utbildning och forskning i hela landet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkhögskolor och studieförbund och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Under de senaste åren har den S-ledda regeringens arbetsmarknadspolitik skapat förutsättningar som gjort att hundratusentals fler människor har ett arbete att gå till. Samtidigt har ett ekonomiskt underskott vänts till överskott, något som gör det möjligt med välbehövliga investeringar i välfärden. Men fortfarande är arbetslösheten för hög och utvecklingen på arbetsmarknaden visar tydligt att bristen på rätt kompetens hämmar företagans möjlighet att nyanställa. Trots rekordmånga lediga jobb har många svårt att få arbete. Rekryteringsklyftan måste slutas och utbildningssatsningar är vägen dit.

Det finns lösningar på matchningsproblematiken. De viktigaste är yrkesvux, collegecertifierad utbildningssamverkan, validering och lärcentra. Folkbildning i form av studieförbund och folkhögskola är fortsatt viktiga sätt att höja utbildningsnivån i samhället. Det är också viktigt att se över basanslagen till högre utbildning så att lärosätena kan erbjuda kvalitativ utbildning. Det är särskilt viktigt för kompetensutvecklande insatser.

Yrkesvux och college

Yrkesvux är en extra statlig satsning på yrkesinriktade utbildningar på gymnasial nivå inom den kommunala vuxenutbildningen. Syftet med satsningen är att motverka brist på yrkesutbildade personer. Målet är också att nå de grupper som saknar gymnasieutbildning med yrkesinriktning, eller har en gymnasial yrkesutbildning som behöver komplet-

teras. Vi har redan ett väl utbyggt yrkesvuxnätverk i Västsverige, men vi behöver stärka den formen av utbildning för att ytterligare stävja matchningsproblematiken.

Det finns idag ett 100-tal collegecertifierade utbildningsanordnare i Sverige. I Västsverige finns ett flertal med olika inriktningar som uppvisar goda resultat. Det är angeläget att fortsatt stödja utveckling av teknik-, service- samt vård- och omsorgscollege. College spelar en viktig roll i att göra eleverna anställningsbara. Systemet innebär att utbildningen utarbetas i samarbete med arbetsgivare för att den ska utgå från de krav som arbetslivet ställer.

I samhället tenderar klassklyftorna att bli allt tydligare, både när det gäller skolresultat och arbetsvillkor. Tidigare lyftes frågan om att politiken måste garantera att varje elev får den hjälp som hen behöver. Men arbetet slutar inte där. Jämlikheten behöver också tas upp längre fram i livet. Ett tydligt exempel är den snedrekrytering som finns till universitet och högskolor. Ett tydligare uppdrag till grund-, gymnasie- och högskolor att systematiskt arbeta med detta bör övervägas. En del skolor gör detta redan idag, men engagemanget varierar stort mellan olika skolor och regioner.

Validering och integration genom utbildning och jobb

Under 2015 och 2016 tog Sverige ett stort och viktigt ansvar för de människor som flydde från krig och förtryck. Ett ansvar som också kommer att kräva extra resurser för integration och inkludering. Regeringen har vidtagit många åtgärder, men fler behövs för att kunna garantera en jämlik och anpassad utbildning i alla kommuner. Speciellt när många mindre kommuner tagit ett oerhört stort ansvar för nyanlända.

Både för- och grundskolan spelar en viktig roll i integrationsarbetet. Samtidigt som hemspråk ska erbjudas för att upprätthålla banden till familj och anhöriga, måste svenskundervisningen prioriteras. Likaså undervisning i samhällskunskap som ger grunderna till förståelsen av det svenska samhället.

Den viktigaste ingången till integrationen är svenska språket. På en del håll finns specialiserade sfi-utbildningar som varit framgångsrika, exempelvis sfi för mekaniker, sfi blandat med yrkesutbildning och yrkessvenska samt sfi för akademiker. Den här utbildningsformen behöver lyftas på fler orter i Västsverige. Här borde både folkhögskolor och studieförbund ha en viktig uppgift att anta.

Valideringen av nyanländas kompetens kan effektiviseras. Många, inte minst utrikesfödda, har kompetenser och yrkeserfarenheter som de skaffat sig i arbetslivet som de inte kan tillgodoräkna sig och få ett erkännande för när de till exempel söker jobb. Det innebär inte bara att många får svårare att kvalificera sig för jobb, utan också att inte alla resurser och kompetenser som finns i samhället kommer till användning.

Även bristyrkesutbildningarna kan effektiviseras. Snabba åtgärder möjliggör jobb för många. Även detta är en del i integrationsprocessen. Åtgärderna är extra viktiga i dag när nyanlända riskerar att fastna i arbetslöshet. Jobb och utbildning är grunden för en tillfredsställande integration och för att komma in i det svenska samhället.

Ett livslångt lärande

En bra förskola med kompetent personal är en förutsättning för att skapa en bra grund för eleverna och göra det möjligt för fler föräldrar att söka arbeten.

Tiden i lågstadiet är viktig att ta tillvara. För att ge mer tid till varje elev behöver klasserna i vissa kommuner minska, medan det i andra kommuner behöver anställas fler behöriga lärare. För att lyckas i skolan krävs kompetenta och duktiga lärare. Det som ofta glöms bort är dock ledarskapet i skolan. Rektorerna har en viktig roll för att skolan ska nå upp till de mål som efterfrågas och för att ge förutsättningar för att alla elever ska kunna nå godkända betyg.

Återigen, jämlikhet och likvärdighet måste vara ledorden i alla kommuner i alla led. Det innebär också att elevhälsan behöver betonas och utvecklas. En bra och fungerande elevhälsa ger barn och unga stöd och förutsättningar att klara både skolan och sin uppväxt.

Det är i mångt och mycket i skolan som de grundläggande värderingarna skapas och ett kritiskt tänkande utvecklas. Skolan måste inse den roll som man spelar och värdegrunden måste prioriteras. I Västsverige finns ett stort behov av bättre värderingsbyggande eftersom vi i flera kommuner ser både främlingsfientliga och extremistiska krafter växa.

Skolan behöver också förbereda våra unga inför yrkeslivet genom att bland annat skapa praktikmöjligheter för grundskolans elever.

En central del av samhällsbygget är en jämlik kunskapsskola där alla barn får möjlighet att utvecklas. Vi ska höja kunskapsresultaten och öka jämlikheten i skolan. Vi höjer kvaliteten på lärarutbildningen, ökar antalet utbildningsplatser och skapar ett läraryrkeslyft som gör att fler söker sig till yrket. Men vi måste fortfarande förbättra resultaten. En viktig del av en trygg och bra kunskapsskola är att se till att våra barn och unga mår bra i skolan, deras arbetsplats.

Folkbildning i form av studieförbund och folkhögskola är fortsatt viktiga sätt att höja utbildningsnivån i samhället. Större delen av statsanslaget till folkbildningen är generellt och målstyrt. Det innebär att folkhögskolorna själva i hög grad avgör hur bidraget ska användas. Syftet med statens stöd till folkhögskolorna (och till studieförbunden) är att

1. stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin
2. bidra till att göra det möjligt för en ökad mångfald människor att påverka sin livssituation och skapa engagemang att delta i samhällsutvecklingen
3. bidra till att utjämna utbildningsklyftor och höja bildnings- och utbildningsnivån i samhället och
4. bidra till att bredda intresset för och öka delaktigheten i kulturlivet.

I dagsläget finns ett brett politiskt stöd för denna typ av utbildning. Den senaste propositionen slår fast att staten ska ge ekonomiskt stöd till studieförbund och folkhögskolor, och håller fast vid systemet med ett långtgående självstyre för folkbildningen.

Riksdagen antog även ett mål för folkbildningspolitiken: "Folkbildningen ska ge alla möjlighet att tillsammans med andra öka sin kunskap och bildning för personlig utveckling och delaktighet i samhället." Folkbildningen måste få förutsättningar att fortsätta verka även i andra politiska och ekonomiska tider.

Innovation, forskning och utveckling

Högkonjunkturen ger avtryck i ett rekordstarkt ekonomiskt läge för landet. Trots stora kompetensbehov satsar bara 57 procent av industri- och tjänsteföretagen på kompetensutveckling, detta enligt förbundets senaste innovations- och konjunkturrapport.

Företagens satsningar på kompetensutveckling har dessutom sjunkit de senaste fem åren. Utan kompetenssatsningar riskerar produktutvecklingen och innovationstakten i företagen att minska. Med dagens snabba tekniska utveckling krävs ständigt högre kompetensnivå för att hänga med. Det visar på behovet av att främja kompetensutvecklingen hos företagen.

Västsverige har idag många universitet och högskolor: Göteborgs universitet, Karlstad universitet, Chalmers tekniska högskola samt högskolorna i Skövde, Borås, Halmstad och i Trollhättan (väst). De utgör inte bara utbildningsinstitut med en uppsjö av utbildningar, utan är också viktiga samarbetspartner till det västsvenska näringslivet. Ett näringsliv som behöver rätt kompetens för att kunna hävda sig på inhemska och globala marknader. Antalet utbildningsplatser och dessas placeringar innebär att fler kan bo kvar hemma och studera. Politiken måste fortsätta att uppmuntra och stödja lärcentra som är en viktig framtidssatsning och mötesplatsen för studier och kompetensutveckling.

Strukturen i Västsverige är till stor del uppbyggd utifrån en bruksmiljö där det var lätt att få jobb. Det ser annorlunda ut idag och Västsverige behöver hitta nya arbetstillfällen för framtiden. I en allt föränderlig värld kommer även vidareutbildning vara ett måste och hela vårt samhälle behöver ställa om till att ta det livslånga lärandet på allvar. Något som självklart även gäller läraryrkena som i dagsläget ofta saknar möjlighet till vidareutbildning och kompetensutveckling. Det innebär också behov av att det finns utbildningsmöjligheter i regionen och inte alltför långt bort från där människor bor. Utbildning måste vara lättillgänglig och vara en naturlig del i framtidens arbetsmarknad. Sverige ska konkurrera med hög kompetens och goda arbetsvillkor, inte med låga löner och dåliga arbetsvillkor. Om kunskap ska kunna vara Sveriges främsta konkurrensfördel, måste vi öka investeringarna i högre utbildning.

Vuxenutbildning som möjliggör omskolning och vidareutbildning senare i livet måste också ligga öppen för den som måste eller vill byta spår under hela livet. Här fyller folkbildningen en viktig funktion som vuxenutbildare. Västsverige behöver utbildningar som täcker såväl dagens som framtidens behov. Idag får inte företag och organisationer tag på personal med rätt kompetens, trots den höga arbetslösheten. Stora pensionsavgångar innebär att det är fler som lämnar arbetsmarknaden än som inträder på den, vilket kan leda till än större kompetensbrist i framtiden.

Det är viktigt att lärcentra kan fortsätta att utbilda i Västsverige och att utbildning och forskning stärks i Västsverige. Det är också angeläget att företagen själva satsar på kompetensutveckling, gärna i samverkan med utbildningscentra.

Våra unga

Ur utvecklingssynpunkt behöver politiken hitta ett sätt att ta till vara ungas engagemang och framtidstro. Det är inte hållbart att låta unga gå arbetslösa. Därför behövs åtgärder för individens frihet, men också för att det ska finnas tillgänglig kompetens för att kunna behålla företag och jobb i vår närregion. Kommunala och regionala aktörer måste i samverkan se till att unga lotsas in i arbetslivet. Regionerna i Västsverige har viktiga roller i att samordna, initiera, stödja och leda olika processer som stimulerar den regionala utvecklingen. Till detta behövs redskapen och samverkan för att bättre kunna förutse behoven av arbetskraft inom olika yrkesgrupper. Ungdomsarbetslösheten har sjunkit drastiskt under den senaste mandatperioden. Det är förstås oerhört positivt, men vi ska fortsätta att sänka arbetslösheten ytterligare. Genom att investera i utbildning ser

vi till att rätt kompetens utbildas till de jobb som finns. Genom att stötta små och medelstora företag samt främja svensk export ser vi till att antalet jobb ökar.

Problembilden över vilka åtgärder som behövs för en jämlik skola är därför olika och hela bilden behöver beaktas. På en del håll är barngrupperna så små att de försvårar den kreativa miljö med mångfald av både barn och legitimerad personal som behövs. I andra kommuner är utmaningen den motsatta. Det innebär en ekonomisk utmaning för många redan ansträngda kommunekonomier. Många skolor har inte heller resurser att erbjuda det stöd som krävs för att elever inte ska halka efter. Tidiga insatser är en förutsättning för att kunna skapa en jämlik och rättvis skola.

Idag lämnar alltför många grundskolan utan tillräckliga betyg för att kunna läsa vidare på gymnasiet. Skillnaderna i skolresultat är i flera kommuner stora och det är framför allt de elever som har föräldrar med låg utbildningsnivå som klarar sig sämst. Detsamma gäller personer med invandrarbakgrund. Geografi, ekonomi eller ursprung ska inte avgöra dina möjligheter att få en bra utbildning.

Alla elever behöver få förutsättningar att klara både grundskolan och gymnasiet samt möjligheten att gå vidare till högskola eller yrkesutbildning.

Joakim Järrebring (S)

Mats Wiking (S)

Jennie Nilsson (S)

Ann-Christin Ahlberg (S)

Johan Büser (S)

Erik Ezelius (S)

Mikael Dahlqvist (S)